

Inhoudelijke verantwoording programma Waddenzeehavens 2018-2022, over 2021

20 augustus 2022

Arjen Bosch

Inhoud

1. Beleidstrajecten	3
<i>Gebiedsagenda Wadden</i>	3
<i>Toogdag</i>	3
<i>Regieteam Uitvoeringsprogramma</i>	4
<i>Uitvoeringsprogramma</i>	4
<i>Nationaal Waterprogramma</i>	5
<i>Waddendiner</i>	5
<i>Evaluatie Pact van Marrum</i>	5
<i>Trilaterale zeehavensamenwerking</i>	5
<i>Omgevingsberaad Waddengebied</i>	6
2. Havenontwikkeling	6
<i>Brexit en onderhoud van Britse schepen</i>	6
<i>Vargeul onderhoud 'De Boontjes'</i>	6
<i>Aanlanding windenergie</i>	6
<i>Garnalenvisserij en stikstof</i>	6
3. Unescohavens	7
<i>Investeringskader Waddengebied</i>	7
<i>EcoPort innovatieprogramma</i>	7
<i>Programma Green Shipping</i>	7
<i>Waddenfonds</i>	8
4. Organisatie	8
5. Communicatie	9
6. Overige kosten	9
7. Toelichting op de urenverantwoording in 2020	9

De indeling van het jaarverslag volgt de indeling van het jaarplan

Jaarverslag 2021

Dit is de verantwoording en verslaglegging van het programma Waddenzeehavens over 2021. De indeling is gebaseerd op het bijbehorende programma 2018-2022, gespecificeerd voor 2021. Onder de genummerde kopjes is tussen haakjes aangegeven hoeveel dagdelen zijn gerealiseerd en hoeveel er vanuit het jaarprogramma waren voorzien.

Net als in 2020 werd 2021 gekleurd door de maatregelen om de uitbraak van COVID-19 te beheersen. Er zijn veel meer digitale meetings gehouden dan voorheen. Fysieke bijeenkomsten waren beperkt mogelijk, waardoor de werkwijze met werkateliers is aangepast. Met name het EcoPort innovatieprogramma heeft vertraging opgelopen.

1. Beleidsstrategieën

(90,5 dagdelen gerealiseerd van 90)

Gebiedsagenda Wadden

In de voorgaande jaren participeerden de Waddenzeehavens in de opstelling van een gebiedsagenda voor het Waddengebied. Deze agenda kreeg in het najaar van 2020 de ook steun van de havens.

De nieuwe governance voorziet in jaarlijkse Toogdagen, waarop de ministers naar het Waddengebied komen. Op de Toogdag van 3 februari ondertekenden de meeste partijen een instemmingverklaring over de *Agenda voor het Waddengebied 2050* (Agenda). Na het vaststellen van de ontwerp-Agenda stelde het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) het regieteam 'Uitvoeringsprogramma van de Agenda voor het Waddengebied' (Regieteam Uitvoeringsprogramma) in. De Waddenvereniging nam in 2020 afstand van de Governance en nam ook niet deel aan het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW). De Waddenvereniging ondertekende de instemmingverklaring van de Agenda daarom niet. De overige leden van de Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN) stemden wel in. In de gemeente Noard-East Fryslân ontstond eind januari een boerenopstand over de Agenda voor het Waddengebied, die ertoe leidde dat de gemeente en de landbouw de instemmingsverklaring ook niet ondertekenden.

Toogdag

Programma Waddenzeehavens heeft bijgedragen aan het programma voor de Toogdag. Op de Toogdag is het Green Shipping programma in de schijnwerpers gezet en de ministers zouden een werkbezoek aan de haven van Lauwersoog brengen. Vanwege de coronapandemie werd dit op het laatste moment omgezet naar een live-stream bijeenkomst in Leeuwarden waaraan de ministers digitaal deelnamen. Vanuit de Waddenzeehavens is voorgesteld om Green Shipping als speciaal thema op te nemen in het programma van de Toogdag en kreeg Harm Post de gelegenheid om met de ministers een live gesprek te voeren. Hij kreeg de toezegging dat het ministerie van IenW het certificeringsproces van scheepstypen met CO₂-vrije aandrijving maximaal zal ondersteunen, zodat dit in geen vertragende factor in de energietransitie gaat vormen. De minister van LNV heeft toegezegd dat er financiële ondersteuning komt om de energietransitie voor de garnalenvisserij te ondersteunen.

De Toogdag werd afgesloten met een slotpanel, dat onder leiding van Welmoed Sijtsma stond. Naast Vogelbescherming, Waddenfonds, Investeringsprogramma Waddengebied, nam ook programma Waddenzeehavens hieraan deel. Daarin heeft de secretaris van de Raad van Advies Waddenzeehavens het voorstel

gelanceerd om een Kustfonds in te stellen. Het OBW nam dit voorstel over en besloot om hier een werkgroep voor in te stellen. De secretaris heeft in deze werkgroep meegedraaid. De voorstellen over het Kustfonds Wadden zullen op de volgende Toogdag terugkomen.

Regieteam Uitvoeringsprogramma

Namens de havens neemt de secretaris op ambtelijk niveau deel aan het Regieteam Uitvoeringsprogramma en vertegenwoordigt Harm Post de Waddenzeehavens in het OBW. In de loop van 2021 traden de Waddenvereniging en de landbouw toch actief toe tot het Regieteam Uitvoeringsprogramma. De secretaris nam deel aan de Regieteambijeenkomsten en diverse werkgroepen voor tussentijdse notities, verwerking van inbreng vanuit consultaties (najaar 2020) en alle bestuurlijke brieven (voorjaar 2021). Vanaf 2020 neemt Arjen Bosch ook namens de andere kustgemeenten deel aan het Regieteam Uitvoeringsprogramma. De secretaris bereidt het OBW voor. In 2021 waren er 20 Regieteambijeenkomsten en werd 9 keer een Omgevingsberaad Waddengebied georganiseerd. Er waren veel meer OBW bijeenkomsten dan de vier die er volgens de planning zouden zijn. Voor een deel kwam dat doordat er ook speciale OBW bijeenkomsten waren, zoals twee bijeenkomsten over aanlanding van windenergie en extra bijeenkomsten voor het Uitvoeringsprogramma.

Uitvoeringsprogramma

Het Regieteam Uitvoeringsprogramma heeft in 2021 een ontwerp Uitvoeringsprogramma opgesteld, dat in het BOW in december vaststelde.

Er zijn veel personele wisselingen geweest en ook de hernieuwde deelname van de Waddenvereniging en de landbouw werkten vertragend. Hun voorstel is om eerst de doelen scherper te definiëren en het regieteam ontwikkelt een nieuwe systematiek. De doelen moeten uiteraard ook door de betrokken partijen worden gedragen en dat vraagt meer tijd. Daar staat tegenover dat dit het uitvoeringsprogramma wel doelgerichter en concreter maakt. In het najaar blijkt dat de uitvoeringsinitiatieven voor Natuur onvoldoende zijn uitgewerkt en ook de financiering is bij niet alle 'uitvoeringsinitiatieven (UP's) uitgewerkt. Het OBW neemt dit ook op in haar advies over het Ontwerp Uitvoeringsprogramma.

Het programma voorziet in ca. 25 UP's . UP's worden alleen opgenomen als er overeenstemming over een plan van aanpak is, waarbij ook duidelijkheid over de financiering is. De Waddenzeehavens hebben voorgesteld een EcoPort innovatieprogramma op te nemen en hebben een akkoord op het plan van aanpak gekregen. Ook is er een plan van aanpak voor het UP Offshore installaties opgesteld, maar de financiële dekking is nog niet rond.

De Waddenzeehavens hebben veel inhoudelijke steun verleend om het UP Integrale maritieme ontwikkeling havenplaatsen inhoud te geven. Eind 2021 voldoet het plan van aanpak, met inbegrip van de financiële dekking aan de gestelde eisen. Gemeente Harlingen zal optreden als penvoerder voor dit UP.

De secretaris heeft aan meerdere werkgroepen van het Regieteam Uitvoeringsprogramma deelgenomen. Een daarvan is de werkgroep Impactanalyse, die is ingesteld door een motie van Tweede Kamer. De motie komt erop neer dat beslissingen voor natuur die impact op economische sectoren hebben, alleen genomen worden als er eerst een analyse van de impact op een sector is uitgevoerd. De werkgroep kreeg de opdracht om een methodiek te ontwikkelen waarop een impact-analyse moet worden uitgevoerd.

Nationaal Waterprogramma

In het laatste BOW van 2020 deed de minister van IenW de toezegging op basis van het OBW-advies dat het baggeren van De Boontjes en de buitendelta's op de huidige diepten en breedten in het Nationaal Water Programma 2022-2027 (NWP) wordt opgenomen. Dat verliep op ambtelijk niveau buitengewoon stroef en werd simpelweg geweigerd. Dit leidde tot een formele zienswijze op het ontwerp NWP via druk van het OBW/BOW van juni/juli viel het besluit om het NWP aan te passen, hetgeen de Minister ook in een brief aan de Tweede Kamer bevestigde.

Naar aanleiding van een discussie in de Raad van Advies Waddenzeehavens over het vaargeulonderhoud van De Boontjes in het NWP besloten de havens en CWN tot een evaluatie van het Pact van Marrum.

Waddendiner

De provincies organiseren geregeld een 'Waddendiner' op de avond voor het Tweede Kamer Waddendebat, dat jaarlijks na de zomer wordt gehouden. De ministers en de Kamerleden worden hierbij uitgenodigd. De secretaris is gevraagd om op 12 oktober een inleiding op het 'Waddendiner' te houden over het Green Shipping programma. Hij deed het in de vorm van een duo-presentatie met Jord Drontmann, van het Green Shipping team.

Achteraf bleek dat de directeur van de Waddenvereniging tijdens het Waddendiner bij de minister van IenW bezwaar maakte tegen de Kamerbrief over het NWP waarin ze aangeeft dat het vaargeulonderhoud van De Boontjes op de huidige maten gehandhaafd blijft. De minister IenW voelde zich hierdoor overvallen en vroeg om opheldering aan het Omgevingsberaad.

Evaluatie Pact van Marrum

De secretarissen van CWN en de Waddenzeehavens bereidden de evaluatie voor. De havens vinden dat de actie van de Waddenvereniging niet in lijn is met het Pact van Marrum en schorten de evaluatie op. De secretaris van het Omgevingsberaad organiseert een beraad met haven- en CWN-medewerkers. Er wordt besloten tot een tekst- en feitenanalyse van de Agenda voor het Waddengebied, OBW adviezen en het Pact van Marrum. De conclusie is dat het NWP in stand kan blijven en de evaluatie wordt verder voorbereidt met een bijeenkomst in december met enkele CWN- en havendirecteuren.

Trilaterale zeehavensamenwerking

Begin 2021 benaderde de secretaris van het Common Wadden Sea Secretariat (CWSS) de Waddenzeehavens met de vraag of er bereidheid is om te komen tot een trilaterale samenwerking met het Wadden Sea Team, Wadden Sea Forum en de (trilaterale) Waddenzeehavens.

Er worden meerdere bijeenkomsten met de Duitse en Deense havens georganiseerd om te kijken of er draagvlak is voor de voorstellen van het Wadden Sea Team en het Wadden Sea Forum. Tijdens de Core Group Trilateral Wadden Sea Ports wordt op 17 juni ingestemd met de voorstellen. Op basis van een analyse van het websitebezoek, concludeert de Core Group dat van www.waddenseaports.com boven verwachting wordt bezocht en in stand moet blijven. NPorts zegt toe dat ze de trilaterale Havenconferentie in 2022 zal organiseren, vlak voor de Trilaterale Regeringsconferentie in Wilhelmshaven. De secretaris van de Nederlandse Waddenzeehavens wordt contactpersoon voor de samenwerking met de trilaterale natuurbeschermingsorganisaties. Hij neemt daarvoor aan verschillende overleggen deel.

Op 27 oktober vindt een trilaterale Waddenzeehaven ontmoeting in Cuxhaven plaats. Er wordt een werkbezoek gehouden, er worden best practices uitgewisseld en de voorstellen van 17 juni worden verder uitgewerkt.

Omgevingsberaad Waddengebied

Het Omgevingsberaad wordt extern geëvalueerd en het functioneren van het eerste anderhalf jaar is positief beoordeeld. Enkele verbeteringen worden doorgevoerd en ook in 2021 lukt het om tot adviezen te komen die door alle stakeholders worden onderschreven. Ook zijn alle adviezen overgenomen. Wel leidt het ertoe dat er veel meer OBW bijeenkomsten worden georganiseerd, dan er in de planning zaten.

Enkele heikele onderwerpen waren de aanlanding windenergie naar de Eemshaven en gaswinning bij Ternaard. Over beide onderwerpen had het ministerie van EZ(K) besluiten genomen, zonder advies van het OBW. Dit werkt uiteraard vertragend en soms ook frustrerend. Daarom is het ministerie van EZK ook gaan deelnemen in de Wadden-governance en de minister voor Klimaat en Energie gaat in 2022 in het BOW participeren.

2. Havenontwikkeling

(19,5 dagdelen gerealiseerd van 12)

Brexit en onderhoud van Britse schepen

Als gevolg van de Brexit onstonden er problemen bij de werven bij onderhoud van Britse schepen. De Raad van Advies Waddenzeehavens heeft bij LNV aangedrongen op het verwerven van status van 'Dedicated landing port third countries'. Met de betreffende LNV-medewerkers is contact gezocht, met positief gevolg, nl. dat Den Helder, Den Oever en Lauwersoog deze status alnog hebben gekregen.

Vaargeul onderhoud 'De Boontjes'

CWN en de Waddenzeehavens hadden verschil van inzicht over de interpretatie van het Pact van Marrum bij het vaargeulonderhoud van 'De Boontjes'. Dit werd expliciet bij een IenW brief over 'de Boontjes', die uitleg gaf over het Nationaal Waterprogramma 2022-2026. In het zgn. Raadhuisonderleg te Dokkum, is onder regie van de secretaris van het Omgevingsberaad, in gezamenlijkheid een memorandum opgesteld, zodat er weer een gezamenlijke basis van CWN en de Waddenzeehavens ligt voor het vaargeulbeheer van 'de Boontjes'.

Aanlanding windenergie

Het ministerie van EZK publiceerde haar tracé-besluit over de aanlanding van windparken (WAVOZ), waarin stond dat de Eemshaven werd aangesloten via een tracé door Schiermonnikoog. De natuurbescherming, maar ook gemeente Schiermonnikoog waren zeer tegen dit besluit en ook gemeente Het Hogeland had sterke voorkeur voor een tracé door de Eems.

In het Omgevingsberaad is een compromis bereikt om dit besluit te heroverwegen en daarmee proceduretijd te winnen, zodat de Eemshaven zonder tijdverlies via de Eemsgeul aangesloten kan worden. Het EZK heeft dit voorstel overgenomen.

Garnalenvisserij en stikstof

1 januari 2023 moeten de visserij-schepen voldoen aan strenge stikstof uitstootnormen voor Natura-2000 gebieden. Dit heeft vergaande consequenties voor de garnalenvissers, omdat die veel visuren maken in de omgeving van de eilanden, waar zich zeer stikstof gevoelige duingebieden bevinden.

Deze normering leidt ertoe dat veel investeringsruimte van de vissers wordt ingezet voor katalysatoren en stikstoffilters. Als versneld zou worden ingezet op

varen op CO2 vrije brandstoffen, wordt de stikstof uitstoot ook tot nagenoeg nul gereduceerd. Vanuit programma Waddenzeehavens en het Green Shipping programma zijn daar verschillende gesprekken over gevoerd. Dit leidde tot een initiatief met ChemCom voor het varen op OME. OME is een brandstof gebaseerd op methanol, maar met diesel eigenschappen, zodat het schip met een diesel motor en dieseltank kan worden aangedreven. Samen met Theo Meskers is hiervoor gewaarschuwd in de Tweede Kamer en de verbinding gelegd met het Green Shipping programma. Dat is gebeurd in overleg met de vissersbonden.

3. Unescohavens

(8 dagdelen gerealiseerd van 12)

Investeringskader Waddengebied

Programma Waddenzeehavens heeft een permanente adviesfunctie gekregen in het Opgaveteam Havens en natuurontwikkeling van het Investeringskader Waddengebied (IKW Havens). Het opgaveteam IKW Havens komt ca. 8 maal per jaar bij elkaar en bespreekt de belangrijkste Waddenfondsprojecten en IKW programma's.

In het IKW team zijn de programma's Integrale ontwikkeling havenplaatsen en het EcoPort innovatieprogramma uitgebreid gesproken en wordt het Green Shipping programma gevolgd.

EcoPort innovatieprogramma

Het EcoPort innovatieprogramma wordt met iTanks opgezet en wordt gesubsidieerd door de provincies, RWS, havengemeenten en de havens. Hiervoor is een werkatelier 'Kill the spill' in Harlingen georganiseerd. Dit heeft geleid tot meerdere voorstellen, waaronder de ontwikkeling van snel inzetbare oliebestrijdingsapparatuur bij het Waddenfonds. Dit voorstel is ook gehonoreerd. De ondersteuning van het EcoPort innovatieprogramma Waddenzeehavens en de haven van Lauwersoog van de start-up Great Plastic Bake Off heeft ook geleid tot het indienen van een Waddenfondsproject. Het project is inmiddels ook gehonoreerd.

Programma Green Shipping

Het Green Shipping programma draait volop en wordt onder regie van FME uitgevoerd (zie www.greenshippingwaddenzee.nl). De verbinding met de havens wordt goed onderhouden. Los van de reguliere bijeenkomsten met de partners, organiseerde het Green Shipping team een netwerkbijeenkomst in Lauwersoog over waterstof.

In de jaren 2018/19/20 hebben de Waddenzeehavens bij RWS herhaaldelijk gewezen op de mogelijkheden om CO-neutraal te gaan baggeren bij de komende aanbesteding van het vaargeulonderhoud. Van deze suggesties is helaas niets terecht gekomen.

Er was een baggeraar die graag wilde gaan baggeren met waterstofaandrijving als RWS scherpere eisen zou stellen. RWS heeft dat helaas onvoldoende gedaan, waardoor de aanbesteding vooral prijsgedreven werd. Dezelfde baggeraar die graag waterstof gedreven baggerschip wilde bouwen won de aanbesteding, maar met een oud dieselschip en bijmengen met biodiesel.

Waddenfonds

Naast de projecten die de havens ondersteunden via de programmalijnen is CirWad (zuivering van afvalwater tot proceswater voor de industrie) met de Waddenzeehavens besproken en heeft de Raad voor Advies hier een aanbevelingsbrief voor geschreven. WLN heeft CirWad ingediend bij het Waddenfonds. Deze heeft het project inmiddels gehonoreerd.

Ten slotte zijn verschillende gesprekken gevoerd met het Waddenfonds over de vestiging van een BioLNG vergistingsfabriek in Port of Harlingen. Dit heeft niet tot subsidie vanuit het Waddenfonds geleid, maar de initiatiefnemer is wel van plan om een fabriek in Harlingen te vestigen.

4. Organisatie

(33,5 dagdelen gerealiseerd van 35)

Er wordt in 2021 drie maal een Raad van Advies Waddenzeehavens georganiseerd. In januari neemt de Raad het advies van Poelmann over in een digitale vergadering. Theo Meskers en Harm Post zullen de aandachtspunten van het Advies van Poelmann uitwerken en een profielschets voor de nieuwe voorzitter van de Raad opstellen. Ook de opstelling op de Toogdag wordt besproken. Het Green Shipping programma wordt doorgenomen, ook omdat dit een speciaal thema op de Toogdag is.

Ook de Raad van 25 mei wordt digitaal gehouden. De Raad stemt in met de conclusies van Theo Meskers en Harm Post, inclusief het voorstel om Anne-Wil Lucas te vragen om Tineke Netelenbos als voorzitter op te volgen. Programma Noordzee en het NWP wordt besproken, waarbij naar aanleiding van de opmerking van CWN wordt voorgesteld om het Pact van Marrum te evalueren. De Raad stemt in met het voorstel om een IKW programma met penvoerderschap van iTanks te ontwikkelen.

Op 25 september werd voor het eerst weer een fysieke Raad van Advies gehouden. Port of Harlingen was gastheer voorafgaand aan de Raad werd afscheid van Tineke Netelenbos genomen en gelegenheid voor kennismaking met Anne-Wil Lucas.

Tijdens de Raad hield Gerben Huisman, directeur Waddenfonds, een toelichting op de mogelijkheden van het Waddenfonds en het Investeringskader. Via het Investeringskader kunnen ook programma's worden ingediend. Het Waddenfonds beschouwt dit programma als een voorbeeld. Programma's voor EcoPort innovatie en Integrale ontwikkeling maritieme havenplaatsen behoren zeker tot de mogelijkheden. Daarna hield Ron Vaz Dias, directeur van iTanks een toelichting op de plannen voor een EcoPort innovatieprogramma, met een aantal sprekende voorbeelden. De havengemeenten willen de ontwikkeling van het 'havenplaatsen programma' ter hand nemen. Er is veel steun voor de ontwikkeling van deze programma's. De Raad stemt in met het initiatief om de samenwerking met de trilaterale natuurbescherming en de rol van de secretaris daarin.

De inhoudelijke voorbereidingen van programma Waddenzeehavens vindt plaats in het Programmteam Waddenzeehavens. De meeste zijn digitaal gehouden. In 2021 zijn 5 programmteam bijeenkomsten georganiseerd. Eén daarvan was een teamdag in Harlingen op 30 september.

5. Communicatie

De website www.waddenzeehavens.nl en www.waddenseaports.com zijn vernieuwd, maar er zijn wel problemen met veiligheidsupdates. Zo werkt Google maps en Google analytics niet goed meer en hebben de havens problemen met updates van best practices. Hier is externe ondersteuning voor nodig.

6. Overige kosten

De overige kosten zijn met name voor de Raad van Advies gemaakt: éénmaal inhuren mw. Netelenbos als voorzitter en de inhuur van Ingrid de Vries voor de verslaglegging.

7. Toelichting op de urenverantwoording in 2020

In totaal zijn 152 dagdelen besteed en er waren 140 begroot. Dit verschil is opgevangen doordat de overige kosten meevielen en De Laar een korting heeft gegeven.